

17. listopad 1989 a co se dělo v Českém Krumlově následně
ing. arch. Petr Pešek

17. listopad 1989 a co se dělo v Českém Krumlově následně

Je 24. X. 2014. Dnes, kdy se připravuje vzpomínkový pořad k 25. Výročí sametové revoluce, jsem byl vyslechnut a natočen jako jeden z žijících pamětníků. Nejsem zcela přesvědčen o tom, že má výpověď byla dostatečně dobrá. V té souvislosti mě napadlo se této etapě z mého života věnovat důkladněji, a proto jsem se pustil do psaní.

Často jsme se scházeli v bytě u Konvalinků, k přátelským večerům, již dávno, vlastně léta před inkriminovaným časem. Názory pulzující v tomto kolektivu byly převážně kritické k tehdejšímu režimu, nikoliv však programově destruktivní. Poměrně hodně se tam zpívalo, zejména lidovky z regionu. Tak tomu bylo jistě v řadě domácností, ale i u hospodských stolů v celé republice. Vědomí toho, že nás někdo ze společenství u stolu odposlouchává, bylo předpokládané. Nasvědčovaly tomu občasné nepříjemné výslechy některých účastníků našeho pravidelného pivního pondělního stolu. Jako příklad, jak myšlenky od našeho stolu rychle putují až do nejvyšších míst, je možné uvést následující epizodu: mluvili jsme o problému nám zcela vzdáleném, a to o uhlí v ostravské uhelné pánvi. Musel to být jistě hovor velice úsměvný, pro znalce oné problematiky. Pozoruhodným se tento náš hovor stal po té, když asi za čtrnáct dní mluvil obdobné myšlenky soudruh Štrougal na nějaké celostátní stranické konferenci v Ostravě. Bylo z toho možné vydedukovat dva poznatky. Štrougalův referát má stejnou odbornou kvalitu jako naše pivní řeči a za druhé odposlech od našeho stolu až k němu trvá asi deset dní. Vylučuji to, že bychom oba měli stejný samostatný a kvalitní úsudek.

Vracím se však k večerům u Konvalinků. V době krátce před 17. Listopadem 1989, nebo přímo v ten den, se u V. Konvalinkové začaly objevovat pro mě nějaké nové, ale velmi přátelské tváře. Bylo cítit, že buďto z médií, nebo jinak jsou lépe orientovány než my. Jejich jména jsou Srnec a Daněk, přátelsky jsme je oba označovali jako spárkatá. Později se také krátce mihnul Jan Vondrouš. V té době se vynořil jistý pan Vavroň. Ten přinesl do rozhovorů velké množství nových slov, které zněly anglicky a které jsme až mnohem později začali chápat. Šuškal se, že byl lektorem Marxistické politické ekonomie.

Krátce po událostech na Národní třídě, snad hned druhý den se objevila krásná Krumlovačka, studentka, která byla přímým účastníkem těch událostí a hned přijela domů o tom referovat a že na náměstí, všem kdo přijdou. V té době, už nevím ze kterých úst, jsem prvně uslyšel dvě slova: „Občanské fórum“. Ta dívenka, Ludmila Věbrová, se stala ikonou OF v Krumlově, i když se tu vyskytovala jen občas.

Hlavní stan OF, který byl nejprve v bytě u Konvalinků, se pak nakrátko přesunul do malé kanceláře Dr. Aulického, který nám nabídl pro případ potřeby nějakou právníckou radu. Události se však řítily dál takovým tempem, a kdo ví, kde bylo právo. Další sídlo jsme měli v Městském hotelu v kapli. Tam jsem přinesl novinové výstřižky ze šedesátého osmého, které jsem měl celou dobu uschovány a o které byl pro všeobecnou neznalost tohoto období veliký zájem. Už se mi nevrátily. Pak nám byly nabídnuty prostory v bývalé vinárně městského hotelu v 1. patře. Tam jsme sídlili dost dlouho a odsud se pořádaly neorganizované mítingy na náměstí u kašny. Atmosféra těch chladných listopadových a prosincových dní či spíše

nocí, byla na poloprázdném náměstí zvláštní. Měla své podivné napětí ve formě záclonové škvíry na oknech na radnici, kde se daly tušit kamery, které sledovaly dění. Někde by se možná ty záběry daly najít. Přímo mezi námi se s kamerou pohyboval Josef Šebek. Jistě shromáždil také velké svědectví.

Jako velký kazatel a rétor se projevil Marek Borszáni, který každovečerní relaci moderoval. Mikrofon byl dán k dispozici každému, kdo chtěl něco říci. Sám jsem prožil zvláštní pocit, když jsem uchopil mikrofon, přinášejíc mlhavou myšlenku, a slova se vynořovala samovolně, jako bych byl někým veden. Hlavním motivem mých krátkých projevů byla rasantní, ale smírná cesta. Cítil jsem mírný van ochranných andělských křídel. Neměl jsem nikdy pocit narůstání nějakých násilnických vášní, z čehož jsem měl největší obavu. Jediná nepříjemnost, se kterou jsme všichni počítali, bylo vědomí, že když to nevyjde, skončíme u zdi. Myslím, že to ale tenkrát vyšlo.

Až když byla téměř úplně eliminována rizika, objevil se velmi vstřícný, kultivovaný mladý major z kasáren ve Vyšném. Jmenoval se Slávek Vlach. Myslím, že ten to dotáhl z nás všech nejdále. Dnes je, jestli ještě nepovýšil, ředitelem či spoluvlastníkem obchodního domu Kotva v Praze. Jeho smysl pro pořádek byl v té době nezvyklý. Popíši jednu epizodu, kterou mám v paměti.

Hovořili jsme v prozatímním sídle OF ve vinárně o tom, že by bylo vhodné přejmenovat náměstí. Po dlouhé debatě bylo rozhodnuto změnit název náměstí Klementa Gottwalda na náměstí Svornosti. Nevím jistě, jestli u toho Slávek byl. Domluvili jsme se, že Pavel Pazderka, který mezi námi již dlouho není, udělá provizorní ceduli, přinese se žebřík a ráno se cedule vymění. Vše bylo připraveno, ale ráno cedule nebyla. Při bouřlivém jednání se Slávek přiznal, že ceduli zničil. Že s takovým jednáním nesouhlasí, že jsme se měli dovolit na radnici. Byl to jediný okamžik, kdy jsem se trochu rozčílil, že jsem zvyšoval hlas. Řekl jsem, že jako voják ví, že kdyby to bylo ve válečném stavu, tak že je to velezrada. Možná jsem to trochu přehnal, ale tak to bylo. Cedule se pak vyměnila po schválení ještě starou radnicí, která už stejně byla zcela bezzubá.

Spojení s pražským centrem probíhalo formou pravidelných, téměř denních posílů. Objevovali se studentičci a studentky, kteří vysypali ze svých baťůžků dávku popsanych papírů, ze kterých jsme se dozvídali průběžné informace, co se v Praze děje. Poslové přijížděli běžně stopem, a pochvalovali si, jak to dobře funguje. Mnohé informace byly v souladu s běžnými sdělovacími prostředky. Obvykle však neobsahovaly pokyn, co máme dělat. Byli jsme tak většinou odkázáni na vlastní nápady.

Dnes je nutné připomenout, že to bylo v době, kdy nebyl internet, ani mobilní telefony, kdy každý text bylo třeba naťukat na psacím stroji. Přitom každá listina obsahovala mimo přesného data také hodinu, kdy byla psána. Komunikace mezi všemi aktéry mohutného celonárodního představení fungovala bezvadně.

Jako poslední zásah STB jsem pocítil jednou v noci zvonek telefonu, kde jsem byl anonymem upozorněn, že do našeho centra se vloupali příslušníci, a že nás zřejmě vykrádají. Vzhledem k tomu, že jsem si nemohl vzpomenout, co tak důležitého by mohli odnést, jsem to po dohodě se ženou Janičkou nechal plavat. Ráno se pak ukázalo, že se nic nestalo a že nic

nepostrádáme. Tato epizoda se odehrála někdy v době, kdy se šuškal, že někde se pálí nějaké usvědčující dokumenty. Připadlo nám to logické, že zametají stopy a nevěnovali jsme tomu příliš pozornosti. Na nějakou jinou příhodu zažitou v Měšťáku si nevzpomínám. Snad ještě jen to, že tam začal Marek vydávat noviny. Jejich název si nevybavuji. Vytvářel však dojem, že jsme jakási krvelačná banda, která se jednou pevně ujme moci. Mnohé lidi to odrazovalo a také to tak nebylo. Ale žádná cenzura být nemohla a ani nebyla.

Než popíši další historku z jednoho mítingu, musím popsat, jak vypadala humorně označovaná ozbrojená složka Občanského fóra. Byla to parta mladých chlapců, kteří se zabývali historickým šermem. V pozdější době znamenali důležitou složku při zakládání Slavností pětileté růže. S velkou hrdostí a vážností procházeli občas městem za intenzivního bubnování. Každý večer byli přítomni na náměstí pod tribunou a vytvářeli jakousi klaku, která bez honoráře tvořila jásající dav. Vždy přinášeli i svojí korouhev. Toho večera se statečně přihlásil k mikrofonu komunista, soudruh Boleslav Turek. Svým vystoupením nás hodlal varovat, co všechno nás čeká v nastoupené cestě. Že všechny domy ve městě postupně vykoupí Němci a Rakušané, že bude nezaměstnanost, že někteří prudce zbohatnou a většina zchudne, atd. Dav pobaveně protestoval. On se ale nenechal odradit, ani tehdy, když jsem jej upozornil, že ho lidi budou chtít bít. Žádal jsem s úsměvem dav, aby se rozestoupil a udělal uličku, aby soudruh Turek mohl v klidu odejít. On však uličku neakceptoval a hovořil dál. Bylo to velice silné a odvážné vystoupení. Lidi mu nic neudělali, což jsem byl velice rád. Brzo se však začalo ukazovat, že tento starý pán vyličil naši budoucnost dost přesně. Některé věci se však vyvíjely mnohem hůře, než mohl odhadnout. Jeho fantazie nemohla dojít tak daleko, že by ho napadlo, že stát bude prodávat i suroviny v zemi, že bude schopen provést rozvrat průmyslové základny země a jiné těžko pochopitelné věci.

Další a poslední místo sídla OF bylo v budově prelatury. Zde jsme měli již celkem dostatek prostoru, jak k jednání, tak k založení jakéhosi archivu, o který se měla starat a také starala pani Rožánková. Kde archiv skončil, mi není známo. Jinak od samého počátku činnosti OF chodil pravidelně pro písemnosti tehdejší okresní archivář, pan Veselý. V prostoru prelatury, se nám podařilo zorganizovat několik zásadních událostí: instalovat pana Svobodu na pozici předsedy ONV. Další bylo zvolení Mudr. Václava Bedřicha senátorem. Ta hlavní věc, která proběhla ne tak bouřlivě, bylo zrod myšlenky založení školy sv. Anežky české. Této kapitole se chci věnovat obšírněji, neboť to byla moje srdeční záležitost.

Jednoho dopoledne ke mně přistoupili dva hoši. Marek Borszani a Zbyněk Dočkal. Zřejmě měli za sebou plnou noc inspirace a spustili: „ Co bys tomu řekl, kdybychom založili školu s názvem Střední škola pro obnovu památek sv. Anežky české?“ A bylo to na světě. Přizvala se skupina, která měla na starost školství, kde byli hlavně paní Davidová a Kočnar, moje žena Jana a další a začalo se vymýšlet, jak se taková škola zakládá. Věděli jsme, že k tomu je nutné povolení ministerstva školství. Tam se nás s velkým pochopením ujala paní Vilemína Novotná, která naši iniciativu dovedla do úplné realizace. Mimochodem, když došlo později ke zrušení památkové orientace školy, opustila na protest své místo na ministerstvu. Předběžně jsme začali formovat svoji představu o učebním programu a další, podle nás nezbytné texty, které se daly předpokládat, že by ministerstvo vyžadovalo. Dále bylo

uvažováno, ve které budově by škola měla mít své sídlo. Byla vybrána budova školy Na Tavírně s tím, že pro první ročníky bude využívána spolu s také nově zakládanou školou zdravotní, rovněž v rámci aktivit OF. Předpokladem bylo, že do budoucna se pro potřeby naší školy zrekonstruuje přilehlá bytovka a přízemní budova, která byla také původně postavena pro učební účely. Další práce na přípravě založení školy postupně přešly na odbor školství okresního úřadu, kde se iniciativy ujal pan Marxt, jako nově instalovaný vedoucí. Škola se zrodila, svůj původní koncept nastoupila. Během času však bohužel svoji náplň opustila a dnes je zcela jiného zaměření, než je obnova památek. Je nás několik v Krumlově žijících, kteří tuto skutečnost cítí jako velikou prohru, a velkou ztrátu pro pověst a prestiž města.

O dalších nově založených aktivitách v době existence Občanského fóra a krátce potom se zmíním jen jejich výčtem a označením osobností, které stály na začátku.

Obnovení " Slavností pětilisté růže" s panem Zvífelhoferem a za radnici s panem Josefem Malým. Byla založena „Společnost Adalberta Stiftera“, kterou inicioval pan Dr. Jan Müller. Společnost - mající při zahajovacím shromáždění asi 150 účastníků - po několika letech zajímavé činnosti zanikla, neboť byla vyzvána Německou stranou k podporování zájmů Sudetských Němců. Dále založení odborně orientované skupiny obyvatel pod názvem „Památková obec“, kde iniciátory byli Mudr. Martin Šerák a Zbyněk Dočkal. Hlavně jeho aktivitou vykazuje tato obec minimální činnost dodnes. Jistou obdobou byla další samostatná skupina s názvem „Liga pro záchranu Českého Krumlova“. Seskupení, které se formovalo okolo MuDr. Václava Pechy. Samostatně se začali formulovat podnikatelé, a v tichosti nastoupila svojí činností „Nadace Šumavská inspirace“, která začala realizovat záměr vybudování středoevropského centra pro pobyt výtvarných umělců v Šumavském podhůří v prostorách bývalých uvolněných kasáren pohraniční stráže ve Studánkách na Vyšebrodsku. Iniciátorkou byla ak. malířka Hana Hölzelová. Po nějakém čase svoji činnost také tato nadace ukončila, pro legislativní zdlouhavost našich zákonodárců a také pro jakousi nejistotu, kterou pociťovali potencionální sponzoři ze zahraničí.

O činnosti dalších vznikajících iniciativ nemám povědomí. Jenom tento soupis aktivit občanů našeho města vznikajících v době fungování Občanského fóra a v době následující ukazuje na silný tvůrčí impulz, který toto politické prostředí vytvářelo. S nástupem činnosti politických stran se ono tvořivé prostředí postupně vytrácelo, a na úbytku občanských iniciativ to bylo znát. Popsaný fenomén, pokud vím, zatím nikoho z politiků ani sociologů nezaujal.

Já osobně jsem z politického života ustoupil. Založením politických stran, mezi které se ukládá, jak z názvu patrně, povinnost stranit se, se do společnosti vložil tolerovaný až vyžadovaný nesvár. Nesvár mě osobně nezajímá. Přichází s ním i ústup od myšlenek v oblasti tvůrčího řešení společenských problémů, který padá hluboko, až jenom do oblasti předvolební rétoriky. Takovýto politický život mě nezajímá a soudě podle výsledků prudce klesající účasti obyvatelstva ve volbách v posledních letech, nejsem sám.

Během slavných listopadových dnů roku 1989 - a po dost dlouhou dobu potom - jsem se od samého počátku událostí nedokázal zbavit pocitu, že celé dění je nějakým zvláštním způsobem režirováno a to i přes dojem jisté spontánnosti a nahodilosti. Zdánlivě svobodné

jednání u kulatých stolů, kde jsme v našem otevřeném kruhu mohli sesazovat vrcholné funkcionáře okresu a nahrazovat je jinými, kde jsem se divil, odkud se nám vzala taková moc, po které jsem vlastně osobně nikdy netoužil, ale cítil jsem, že je dobře co děláme a že je to třeba dělat. U těchto stolů se velice uplatňoval pan JUDr. Milan Marko, který obdivuhodně ovládal mě naprosto neznámý a tvrdý právnícký jazyk. Nad závěry našich pracovních jednání pak stejně při předávání jejich výsledků postával nějaký neznámý muž, který se dlouze díval z okna a nic nekomentoval. Co to bylo za neznámé lidi, kterým se snášely výsledky naší „revoluční činnosti?“ Byli to snad staří vnitřáci, kteří měli za úkol pozorovat, jak se realizuje rozebírání starého pořádku a vůbec do toho nezasahovat? Ve kterých službách byli? Přece to nebyly Havlovy gorily? Nebo ano? Kdo tyto lidi za jejich kontrolu platil? Celá velká mlhovina záhad se vznášela nad Sametovou revolucí už od událostí na Národní třídě v Praze. Příkladně: Kdo vyslal zvěst o zastřeleném studentovi, který se ani nehledal? Měl to snad být nepodařený pokus o rozdmýchání násilnických vášní, který by pak bylo možné brutálně ukončit? Existuje snad nějaká tajná dohoda tenkrát mezi Havlem a Adamcem, ve které jsou dané jisté záruky, že nebude nadále použito násilí vůči obyvatelstvu s tím, že na oplátku nebude zrušena komunistická strana, která je tak chráněna dodnes? Když se tato strana nezrušila, dnes je třetí nejsilnější, jak potom mohou některé „demokratické strany,, takovou masu voličů ignorovat? Stranické hašteření, které charakterizuje náš politický život do dnešních dnů, je snad ukázkou toho, jak bylo myšleno heslo o pravdě a lásce? Všichni vykonavatelé podmínek k realizaci těchto podivných situací, na které jsou možné klást takovéto otázky, se jistě velmi dobře ujali v nastupující privatizaci, na rozdíl od nás, kteří jsme byli rádi, že nedošlo na střílení. Jak mi naznačoval jednou jen pozorovatel z Prahy u oběda: „Obrovské řeky peněz se dávají do pohybu.“ Já jsem se ptal: „ A kam tečou? U mého břehu se nic neděje.“ Ale ono se dělo, ale mě to bylo jedno, nevěnoval jsem tomu pozornost, jako většina slušných lidí, kteří se drží zásady nelhat a nekrást. Byli jsme rádi, že jsme tuto velice zajímavou a dobrodružnou dobu přežili, že jsme se jí dožili a že jsme si nezašpinili svědomí.

Text sestavil z toho, co mu uvízlo v paměti.

ing. arch. Petr Pešek

Redakční poznámka.: text je předkládán s laskavým svolením autora a to v původní, obsahově a stylisticky neredigované podobě a to tak, aby byl zachován jednak specifický autorský styl, ale i narativní hodnota „vyprávěného textu“. Přihlédnuto bylo pouze k redakčním opravám drobných překlepů, daných metodou zápisu a okolnostmi vzniku textu.